

Pääkirjoitus

Ammatillinen koulutus ja aluekehitys

Ulla Mutka ja Päivi Tynjälä

Viime vuosina ajatukset oppivista alueista ja samalla koulutuksen merkityksestä aluekehitystyössä ovat vahvistuneet monin tavoin sekä ammatillisen koulutuksen että korkeakoulujen osalta. Ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön mukaan ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä (laki ammatillisesta koulutuksesta 1998). Ammattikorkeakoululainsäädännössä ammattikorkeakoulujen

tehtäviksi määritellään työelämän tarpeista lähtevän korkeimman opetuksen antaminen, soveltavan työelämää palvelevan tutkimus- ja kehittämistoiminnan toteuttaminen ja oman alueen kehittäminen (Ammattikorkeakoululaki 2003). Myös yliopistojen tehtävissä aluevaikutavuus tulee korostumaan entistä enemmän uuden yliopistolain myötä, johon on tulossa säädös ns. yliopistojen kolmanesta tehtävästä. Tarkkaan ottaen kyse ei ole kuitenkaan varsinaisesta tehtävästä vaan periaatteesta, jonka mukaan yliopistojen tulee tehtäviään - tutkimusta ja opetusta - hoitaa vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa.

Ammattikasvatuksen aikakauskirjan tässä numerossa tarkastellaan aluekehitystehtävän tuottamia haasteita ammatilliselle koulutukselle ja esitellään joitakin sen pohjalta kehitettyjä toimintamalleja. Maakunnallisista oppimispaikkaverkostoista kirjoittaessaan Rauli Sorvari havainnollistaa sitä, miten Keski-Suomessa on rakennettu aluekehittämistyössä keskeiseksi valittua oppivan alueen ideaa. Hannu Salminen kuvaa artikkelissaan, millä tavoin ammatillinen koulutus on Keski-Suomessa kehittänyt oppilaitosstrategioitaan tukemaan alueellista kehittämistyötä ja organisoinut työelämäyhteistyötä oppivan alueen idean pohjalta. Esko Junttilan artikkeli esittelee yhden onnistuneen alueellisen, ammatillisen koulutuksen arvostuksen nostamiseen ja huippuosaamiseen tähtäävän projektin toteuttamista ja sen tuloksia.

Ammattikorkeakoulujen osalta erityisesti kehitteillä oleva jatkotutkintokoulutus on uusi avautuva väylä aluekehitystoiminnalle. Tauno Kekäle, Johanna Heikkilä ja Päivi Tynjälä ovat olleet tekemässä jatkotutkintokokeilun väliarviointia (Kekäle ym. 2004) ja tuovat esiin arvioinnin pohjalta syntyneitä näkemyksiään jatkotutkintojen mahdollisuuksista aluekehityksessä. Arviointiryhmän mukaan niitä ei ole vielä riittävästi hyödynnetty, ja kirjoittajat peräänkulluttavatkin jatkotutkintokoulutuksen entistä vahvempaa kytkemistä ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöhön. T&K-toiminnan tehostamiseen muutoinkin on kiinnittänyt huomiota myös opetusministeriön asettama työryhmä (OPM 2004), jonka mukaan ammattikorkeakoulujen tulisi tällä alueella hakeutua entistä enemmän yhteistyöhön myös yliopistojen kanssa. Ammattikor-

keakoulujen T&K-toiminta on perusteltua soveltavaa tutkimusta ja kehittämistyötä, jonka tulisi olla yhteydessä opetukseen, työelämään ja alueelliseen kehittämiseen.

Aluekehityksessä ammatillisen koulutuksen rooliin kuuluu lähinnä kolme pääaluetta: 1) osaavan työvoiman kouluttaminen, 2) uusien ideoiden ja toimintamallien kehittäminen, erilaiset hankkeet ja tutkimus- ja kehitystyö, sekä 3) yritystoiminnan edistäminen. Kaikkiin näihin tehtäviin tarvitaan tiivistä koulutuksen ja työelämän yhteistyötä ja aktiivisia toimijaverkkoja. Koulutusorganisaatioiden roolin tulisi näkemyksemme mukaan olla yhteistyön aktivoija ja monitasoisten oppimisympäristöjen ja -verkostojen luoja. Oppimisverkostojen tulisi muodostua kaikista toimijoista, opiskelijoista, opettajista ja työelämän edustajista, ja tiedon ja osaamisen tulisi kulkea niissä kaikkiin suuntiin. Myös tietoyhteiskunnan mahdollisuuksia hyödyntävä oppiminen ja oppimisympäristöjen rakentaminen ovat keskeisiä oppivien alueiden osaamisen tuottamisen, vahvistamisen ja välittämisen kannalta.

Anna-Kaisa Pienimaan ja Sirkka Pietiläisen artikkeli AREENA-hankkeesta kertoo siitä, miten verkkopohjainen oppimisympäristö tarjoaa mahdollisuuden eri puolilla Suomea harjoittelevien kättilötyön opiskelijoiden harjoittelujaksojen ohjaamiseen ja ammatillisen kehittymisen tukemiseen. AREENA-hankkeen tavoitteena on mahdollistaa myös laajemmin sen työyhteisön oppiminen, jossa harjoittelu tapahtuu.

Viimeaikaiset arviot ja selvitykset aluekehitystoiminnasta (Impiö ym. 2003; OPM 2004; Siuriainen 2004) osoittavat,

että erityisesti tutkimus- ja kehitystyössä, hanketoiminnassa ja yritystoiminnan edistämisessä koulutusorganisaatiolla on vielä runsaasti haasteita vastattavanaan. Näihin haasteisiin vastaamisessa oppilaitosten tulisi nähdäksemme kehittää substanssiosaamisensa lisäksi erityisesti verkostoasiantuntijuutta. Sen keskeisinä elementteinä näemme taidon toimia erilaisissa ympäristöissä, solmia verkostosuhteita, kommunikoida erilaisten sidosryhmien kanssa, kehitellä ideoita yhteistyössä muiden kanssa ja muuntaa niitä erilaisiin ympäristöihin ja erilaisille yhteistyökumppaneille soveltuviksi toteutuksiksi. Nämä taidot eivät ole vain yksilöiden ominaisuuksia vaan pikemminkin ne voidaan nähdä kollektiivisiksi ominaisuuksiksi, jossa eri yksilöiden vahvuudet täydentävät toisiaan. Tämän vuoksi oppilaitosten henkilöstön keskinäinen yhteistyö on avainasemassa myös ulkoista yhteistyötä kehitettäessä.

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 351/2003.

Impiö, I., Laiho, U.-M., Mäki, M., Salminen, H., Ruoho, K., Toikka, M. & Vartiainen, P. 2003. Ammattikorkeakoulut aluekehittäjinä Ammattikorkeakoulujen aluekehitysvaikutuksen huippuyksiköt 2003–2004 Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 12:2003.

Kekäle, T., Heikkilä, J., Jaatinen, P., Myllys, H., Piilonen, A.-R., Savola, J., Tynjälä, P. & Holm, K. 2004. Ammattikorkeakoulujen jatkokutkintokokeilu. Käynnistysvaiheen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 1:2004.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998. 21.8. 1998/630.

OPM 2004. Tutkimus- ja kehitystyö suomalaisissa ammattikorkeakouluisa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:7.

Siuriainen, E. 2004. Valtion teknologiarahoituksen alueellinen hyödyntäminen. Selvitysmiehen loppuraportti. Kauppa- ja teollisuusministeriö.